

CARMEN MOLA

L'INFERN

Columna

CARMEN MOLA
L'INFERN

Traducció de Núria Parés Sellarès i Núria Garcia Caldés

COL·LECCIÓ CLÀSSICA

TÍTOL ORIGINAL: *EL INFIERNO*

PRIMERA EDICIÓ: OCTUBRE DEL 2023

© CARMEN MOLA, 2023

AQUESTA EDICIÓ S'HA PUBLICAT GRÀCIES A L'ACORD AMB
HANSKA LITERARY & FILM AGENCY, BARCELONA, ESPANYA

© DE LA TRADUCCIÓ: NÚRIA PARÉS SELLARÈS I NÚRIA GARCIA CALDÉS, 2023

© EDITORIAL PLANETA, S. A.

© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.

AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA

ISBN: 978-84-664-3094-4

DIPÒSIT LEGAL: B. 15.342-2023

FOTOCOMPOSICIÓ: GRUP62

IMPRÈS A CATALUNYA - PRINTED IN CATALONIA

www.columnaedicions.cat

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor. La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries. En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement. A Grup62 agraïm que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa d'autores i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.

Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO a través del web www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

L'infern

Primer cercle

—Vols ser tan poderós com la reina? No tindràs mai palaus, ni joies ni exèrcits, però sí que pots ser com ella. Fins i tot més. Treu-li la vida a algú, a un gat, a un d'aquells drapaires que no saben ni el seu nom. Fes-ho a poc a poc, que sàpiga que te l'estàs emportant, i veuràs a la seva mirada que, en aquell moment, per a aquella persona, ets més que la reina, ets més que Déu.

Estàvem asseguts a les escales de l'església de San Sebastián, dos nens d'uns deu o dotze anys —no he sabut mai del cert quin any vaig néixer— que esperaven la sortida de missa per demanar almoïna. Ens imaginàvem que abandonàvem els par-racs d'orfes i que no només teníem un plat de menjar calent al dia, sinó també un carruatge tirat per cavalls àrabs, un castell, un país, quan ell, amb la mirada entremaliada, em va confessar com podria ser encara més gran que la reina. La meva memòria ha tornat moltes vegades a aquell Madrid que boquejava exhaust després del còlera, miserable i brut, ar-rossegant-se als peus d'uns quants que refulgien com emperadors banyats en or. A aquelles paraules. Haurien de passar molts anys, per entendre que no tenien ni un bri d'inofensiu.

La meua vida, erràtica i equivocada, em va treure d'aquell Madrid, em va deixar oblidat en un convent de Calatrava, on, malgrat els monjos —feres que utilitzaven aquell nen i després adolescent com un burro de càrrega—, vaig aprendre les lletres i a tenir el valor necessari per fugir. Encara no era conscient que aquell seria el tret distintiu dels meus dies: la fugida, sempre inútil, perquè el covard mai no aconsegueix fugir del tot, i jo no soc res més que un covard perseguit per la por i la culpa, com aquell ull sense parpella del relat de Philarète Chasles, enganxat a la meua esquena, observant-me.

No pretenc pas erigir-me com a protagonista de res, ni tan sols del viatge a l'infern que és la meua vida; no val la pena detallar les vicissituds que em van dur fins a aquesta illa de les Antilles, i tampoc importa el meu nom.

Hi ha tants noms que, alguns, els vull oblidar, i els que recordo prefereixo ometre'ls. Em falta el valor cec dels herois, aquell que no mesura les conseqüències. Només en diré un, aquí: Santa Catalina de Baracoa. Un nom que també és una història. La d'un navili, un vaixell fantasma que van trobar el 1852 a la badia de Cochinos, a Cuba.

Segons deien, dos pescadors criolls i analfabets del pantà de Zapata van ser els que el van trobar: l'Anatael i el seu fill Bardo. Vaig decidir buscar-los, esbrinar si podia haver-hi alguna relació entre aquell vaixell fantasma i el lloc que havia destruït la meua vida.

Vaig conèixer en Bardo en una barraca insalubre on el jove pescador s'havia instal·lat lluny del mar, encara atemorit, com si visqués en el matí posterior al malson. Em va dir que aquella mateixa por va ser la que es va endur la vida del seu pare, l'Anatael, que si pogués abandonaria Cuba, que qualsevol racó del món seria millor que aquesta illa on habitava el dimoni. Vaig pensar de contes-

tar-li que, quan el dimoni et trepitja l'ombra, no hi ha enlloc on fugir, però no hauria servit de res atiar les brases del seu terror.

En Bardo es va trobar amb el seu pare a la platja Larga a l'albada d'un dia de juny del 1852. L'Anatael ja havia preparat les xarxes. Com molts altres matins, el noi arribava tard. La nit abans s'havia deixat endur pel ball i l'aiguardent a la taverna d'Izaguirre, una botiga construïda amb tova on els pernills i els xoriços penjats al sostre feien l'aire tan espès com la llet. Aquell matí en què el sol es resistia a despuntar —i no ho va arribar a fer, em va dir en Bardo, com si l'astre hagués preferit no veure el que passava a sota seu— no es va voler discutir amb el pare i va encaixar els retrets en silenci.

Encara no havien superat el primer cai quan van veure aparèixer una barca. Cabotejava encallada entre els coralls que voregen l'est de la badia, ocults i perillosos per a qualsevol navegant que no ho conegui, i això va ser el primer que van pensar quan s'hi van acostar: abandonada, malmesa pel costat de babord, van suposar que era un naufragi, que els seus ocupants devien haver saltat al mar, la costa no era lluny i s'hi podia arribar nedant. Però d'on venia aquella barca? A l'aleta hi van llegir una inscripció, «Santa Catalina», i l'Anatael va aventurar —amb encert— que aquella barca bé podria ser el bot salvavides d'algun dels clípers que, a vegades, arrecerats per la nit, atracaven en aquelles platges a les quals ningú no parava atenció per entregar mercaderia prohibida.

«Hauríem d'haver girat cua llavors», es lamentava en Bardo quan vaig estar amb ell. Un cop al poble, haurien d'haver buscat un guàrdia civil, alguna autoritat a qui poder transmetre la troballa, i així sortir d'aquesta història com a actors secundaris. Però no ho van fer, es van

endinsar al mar de les Antilles perquè el seu pare estava decidit a no tornar fins que omplissin les xarxes de pagres i tilàpies roges. I llavors, la silueta del Santa Catalina es va dibuixar com una esquerda en el mur gris que era el cel aquell matí.

Van remar fins al derelicta, un clíper de tres pals, amb veles quadrades i almenys quaranta-cinc metres d'eslora; una autèntica daina. Tot i que ja estaven de moda els vaixells propulsats a vapor, els clípers mantenien la seva vella dignitat a l'hora de travessar l'Atlàntic. L'elegància del Santa Catalina va desaparèixer quan hi van ser més a prop: el pal de mitjana trencat, les veles esquinçades incapaces d'acollir el vent, i un silenci absolut mentre s'enfilaven per l'escaleta, un silenci opressiu i prenyat del tuf de carn putrefacta.

En Bardo es va tapar el nas i la boca tot just posar els peus a la coberta. D'on venia aquella fetor? Ni tan sols el mar era capaç de tapar-la, s'imposava a totes les coses, era àcida i penetrant, se li clavava a dins. En canvi, a l'Anatael semblava que no l'afectava. Cridava aquí i allà mentre recorria una coberta deserta i malmesa per una suposada tempesta, sense cap rastre de la tripulació.

Les veles caigudes entre els pals majors estaven teinyides de vermell i, quan les va alçar, en Bardo va descobrir la font de la pestilència. Cossos blancs s'amuntegaven amb els d'alguns negres mig nus; deu, potser més, em va dir en Bardo, no va arribar a comptar-los, estaven bruts de sang resseca, i les ferides obertes de ganivets i també de trets verdejaven com la fruita que revela la podridura interior a través d'una aurèola a la pell. Es va apartar entre nàusees i va buscar amb la mirada la pau del mar. L'Anatael el va abraçar. «Un motí», li va dir el

pare, el Santa Catalina potser transportava esclaus, no seria pas el primer que dipositava aquella mercaderia a la badia de Cochinos, malgrat que tots dos sabien que deu o dotze negres no podien pas ser tota la càrrega d'un clíper com aquell.

Per què els cadàvers estaven amuntegats al mateix lloc i no escampats per la coberta, que hauria estat el més lògic si allà s'hi hagués viscut una batalla? Van buscar algun supervivent. Van arribar al castell de proa, a la cabina del capità. Van mirar a dins sense esperança, tal com havien mirat a tot arreu. El naufragi semblava que també havia afectat els objectes: una ullera de llarga vista, un mapa, la taula, estaven preparats per submergir-se en les aigües i deixar-se amortallar pels coralls, perquè els peixos fossin els seus nous amos. «No miris», va dir el pare, però en Bardo, com sempre que sentim una ordre com aquesta, va fer el contrari.

En una cadira, lligat als braços del seient, hi havia el capità, tal com confirmava la seva indumentària. En un primer moment, en Bardo es va pensar que estava viu, ja que els seus ulls, el seu rictus, no eren els d'un cadàver, sinó més aviat els del malalt que dedica totes les energies a contenir-se el dolor. Un fil de sang li baixava pel front. «Ves-te'n, surt d'aquí», li va ordenar l'Anatael, i li hauria agradat fer-ho, però el seu cos no reaccionava. Al capità li havien arrencat la tapa del crani —després s'adonaria que era als seus peus, rasurada—, i al cervell —que devia ser la massa sangonosa que podia veure— li havien clavat dos pals prims, com branques d'un arbust, lligats de tal manera que semblaven un crucifix, però feia la impressió que, fos qui fos el torturador, s'havia entretingut remonent aquella tosca creu, batent el cervell fins a convertir-lo en una amalgama viscosa.

L'Anatael va treure el seu fill a empentes de la cabina. Quin dimoni és capaç de fer una cosa així?, es desesperava en Bardo. No recordava què més va dir, però els seus crits van ressonar per tot el vaixell. Guiant-lo de la mà com a un cec, el pare el va conduir cap a la bodega, on havia sentit uns cops. Abans, però, va agafar un ganivet que va trobar entre els cadàvers; no sabia què s'hi trobarien, sota la portella que, ara, algú tornava a picar amb insistència.

Quan la van obrir, centenars d'ulls i boques, de rostres negres que amb prou feines respiraven, desnerits, com morts vinguts d'un altre món, es van clavar en ells dos.

«I, no obstant això, res de tot aquell malson va ser el que va fer posar malalt el meu pare», em va revelar en Bardo a la seva barraca. «Va ser el gos. Un gos negre que no sabíem d'on havia sorgit i que de sobte era a la coberta. Lladrava i bavejava com si tingués la ràbia, amb les potes del davant ben clavades a terra. Ens mirava i semblava que ens deia: vosaltres no hauríeu de ser aquí. Aquest és el meu regne. Us condemnaré per sempre més per haver pujat al meu vaixell».

Les històries que es van explicar del Santa Catalina s'aturen en l'horrible mort del capità, en el carregament d'esclaus moribunds, i cap no parla d'aquell gos. De l'animal que en Bardo i el seu pare van veure a la coberta i que es va convertir en una obsessió. A l'Anatael li semblava que el sentia cada nit, tenia por de despertar-se i trobar-se'l al costat del llit. Arribava a tenir tanta por que al final va esdevenir una malaltia i, amb el pas dels anys, el va anar debilitant, perquè la por també pot matar.

El meu amic de la infantesa, si és que se'n pot dir així, sí que coneixia l'existència d'aquell gos, jo mateix

el vaig poder veure més tard, per això va escollir el nom de Santa Catalina de Baracoa per al seu ingeni: per tancar en aquelles paraules la història del vaixell i fer-la seva. Per homenatjar el gos.

CAPÍTOL I

—**E**stà ple?

—A vessar.

A la Leonor Morell també li agrada espigar entremig dels feixucs cortinatges del madrileny teatre Variedades i mirar cap a la platea, però no pas per comprovar quant de públic assistirà a la funció d'avui, com la seva amiga Pili la Gallarda. *El joven Telémaco*, l'obra que representen des de fa gairebé dues setmanes, és un èxit clamorós, fins al punt que el cap de setmana faran dues sessions diàries, i potser també una al matí el diumenge. El que vol confirmar la Leonor és que a la quarta fila, a la butaca de la vora del passadís, tal com ha passat d'ençà del dia de l'estrena, hi ha el senyor Cándido Serra.

—No sé com et pot consentir tant.

—Perquè soc la millor companyia que pot trobar a Madrid.

—I la més cara per a tan poc benefici.

El somriure que la Leonor dedica a en Cándido es queda suspès en l'aire quan en Francisco Arderius tanca el teló i els ordena que vagin al camerino a preparar-se.

Elles —la Leonor, la Pili i la resta de coristes, les *suripantes*— s'han convertit en el principal atractiu de la funció. Qui els havia de dir que els arribaria l'èxit amb aquell nom tan estrany: *suripantes*? Ni tan sols l'Arderius havia somiat amb tanta celebritat. Va arribar de París amb dues idees: no només ser actor, sinó també empresari teatral i importar l'espectacle que triomfava a la capital francesa; per això va crear la companyia dels Bufos Madrileños.

La crítica ha qualificat el gènere buf com l'apoteosi de la grolleria, però a qui li importa l'opinió dels crítics? Des del petit teatre Variedades del carrer de la Magdalena, ha revolucionat l'escena madrilenya: números musicals lleugers, diàlegs plens d'equívocs i dobles sentits, una escenografia espectacular, però no hi ha res que provoqui més aplaudiments que les coristes. Els madrilenys perden el cap per elles: joves i guapes, bones ballarines, ensenyen una mica més del que es veuria en altres teatres: les espatlles, les cames, l'inici de l'escot... L'Arderius sap alimentar la fama de les seves noies: a l'entrada del teatre hi ha fet col·locar un cartell que anuncia que es prohibeixen els accidents i els desmais per la bellesa de les coristes, amb una multa de cinc duros.

Una nit més, dibuixant un semicercle a l'escenari, la Leonor i les seves companyes, vestides amb túniques que els marquen les formes, despleguen la coreografia i la tornada —estranya i incomprendible— que enardeix el públic.

*Suri panta la suri panta,
Macatruqui de somatén;
Sun fàribun, sun fàriben,
Maca trúpiten sangarinén.*

Els aplaudiments encara els ressonen dins del cap quan la Leonor i la Pili entren després de la funció al teatre-café de Capellanes.

—Com s'entén que tot Madrid canti aquesta absurditat?

En Miguel Ramos Carrión, un jove autor originari de Zamora, aquesta nit s'ha unit al grup habitual que, juntament amb en Francisco Arderius, la Pili i la Leonor, acompanya el senyor Cándido Serra. És ell qui sempre tria on soparan, ja que també és ell qui sempre es fa càrrec d'un compte que no acostuma a ser petit.

—Potser li hauries de preguntar a l'Eusebio Blasco d'on va sorgir la inspiració, perquè la teva sarsuela com a mínim deu tenir el mateix èxit.

Darrere d'un bigoti que pretén dissimular la seva joventut, en Ramos Carrión s'acomoda a la taula reservada i es queixa de la pressió que l'Arderius exerceix sobre els seus autors: al teatre Variedades no es pot fallar; si una obra no triomfa durant les primeres sessions, ràpidament es retira i una altra ocupa el seu lloc. Això és el que li pot passar a la que ell està escrivint, *Un sarao y una soirée*, una comèdia sobre com els costums francesos s'han convertit en els preferits de la burgesia.

—Rei, per què no demanem una d'aquelles ampolles de Perrier-Jouet, a veure si el xampany il·lumina el nostre jove escriptor? Potser així se li acudeixen uns versos a l'altura del grec inventat d'en Blasco.

En Cándido Serra és incapaç de negar-se a una petició de la Leonor. Silenciós, com gairebé sempre, i amb una timidesa que sorprèn en un home de la seva edat —ja ha superat els cinquanta anys—, desplaça la seva figura prima com un ganivet entre els parroquians que emplenen el café tot buscant un cambrer per complaure

la seva estimada, mentre que els de la taula, esvalotats i riallers, tornen a repassar la passió que una estrofa tan absurda causa entre el públic.

—«*Suri panta la suri panta, Macatruqui de somatén...*».

La cançoneta de la Pili i la Leonor crida l'atenció d'altres taules, aquest tema és conegut a tot arreu, i algunes mirades també delaten el desig de tenir tan a prop dues d'aquelles boniques coristes.

—Felicitat! Felicitat i rialles! —exclama l'Arderius després d'haver-se polit la primera ampolla de xampany—. Això és el que necessita aquesta ciutat. Ja fa massa temps que Madrid es lamenta de la seva reina, de la misèria i dels polítics. Hem de gaudir una mica més de l'espectacle, que la vida se'ns escapa entre tantes llàgrimes. Tinc raó o no, amic Cándido?

—Jo seré el primer d'enyorar aquestes vetllades quan marxi cap a l'Havana.

—Però ja està pensant a marxar?

La Leonor clava els colzes a la taula, aguantant-se les galtes amb els punys, com una nena enfadada. Sap quan ha de dedicar tot el seu interès a en Cándido, com captar-li l'atenció perquè ell se senti com si estiguessin sols al Capellanes. Com si ella el necessités.

—Les negociacions amb el govern ja s'estan acabant, tot i que això no vol dir que els terratinents que hem vingut de les Antilles estiguem contents amb el resultat: els impostos segueixen sent massa elevats.

—Per treure-li alguna cosa a la nostra reina —intervé en Ramos Carrión—, s'ha de disfressar de monja, com sor Patrocínio, o tenir els bigotis de Carlos Marfori, tot i que en aquest cas pot ser que acabi al seu llit, i jo preferiria pagar impostos abans que passar per aquest tràngol.

Riuen de les bromes mentre una altra ampolla de xam-

pany arriba a la taula. La Leonor pateix per si, des de les plasenteries habituals, la conversa deriva cap a temes més seriosos, com Prim i la seva exigència de llibertat o els freqüents aldarulls militars que pretenen derrocar el règim de la reina Isabel II. Però per sort, en Franconetti, un cantaor mig gitano mig italià tan corpulent que abans es guanyava la vida de picador, puja a l'escenari del cafè. L'enèsima queixa de l'Arderius contra la reina s'apaga amb els compassos d'una seguidilla.

—Ha posat el cant flamenc al nivell de l'òpera —sent la Leonor que diu algú d'una altra taula. Després de deu anys per Amèrica, a l'Argentina i l'Uruguai, en Silverio Franconetti ha tornat a Espanya, i ara la seva veu imposa un silenci devot entre la tumultuosa clientela del cafè Capellanes.

La Leonor sent que el cantaor ha aconseguit crear un món nou, diferent de la realitat, una bombolla que té per parets els seus laments i els acords de la guitarra que l'acompanya, una bombolla on ells estan suspesos, i pensa que si una cosa es pot considerar art, és la veu d'en Franconetti. Tots els presents al cafè sembla que experimenten la mateixa comunió, excepte en Cándido Serra. A la Leonor li molesta enxampar-lo mirant-la amb fascinació, tal com ella escolta el cantaor; li somriu com qui es prostra davant d'una verge. Ella intenta oblidar-ho, gaudir de la música com abans, però és impossible. La veneració que en Cándido li mostra d'ençà que la va conèixer la fa sentir malament: ha estat jugant amb ell, donant-li falses esperances per gaudir de la seva posició, del seu xampany i de les seves invitacions als millors restaurants.

Són les tres de la matinada quan abandonen el cafè. En Francisco Arderius s'ha acomiadat, però han aconseguit convèncer en Franconetti perquè els acompanyi a

l'habitació d'en Cándido Serra al Grand Hôtel de Paris. Altres clients del Capellanes s'han afegit al grup, guiats per la temptació de continuar escoltant el cantant en una festa flamenca particular, i també per la de conèixer l'interior de l'hotel més luxós de la capital, en plena Puerta del Sol.

El vi i el xampany que continuen bevent aconseguixen espantar la mala consciència que la Leonor tenia al cafè i, desinhibida, balla i riu enfilada al llit amb la Pili i uns homes dels quals no sap el nom i que se senten afortunats de poder-la agafar per la cintura en un dels passos de ball, mentre en Franconetti i el seu guitarrista converteixen l'habitació d'en Cándido en una d'aquelles coves on, segons diuen, els gitanos canten i ballen fins a trenc d'alba.

Comença a clarejar quan la Leonor surt en un dels balcons per prendre l'aire. Suada i una mica beguda, fa una calada a un cigarret. Als seus peus, la Puerta del Sol, molt més àmplia ara, després d'uns quants anys de demolicions d'edificis: la font que hi ha al mig alça l'aigua a més de trenta metres d'alçada. Aquí i allà, pidolaires, jugadors que tornen a casa amb les butxaques buides, gana.

—Amb prou feines hem pogut parlar.

En Cándido es repenja al balcó, al seu costat. No sembla cansat, tot i haver passat la nit en blanc, i tampoc afectat per la beguda.

—De fet, no tinc gaire res a dir.

—Tan sols sabent una mica més de la teva vida em conformo.

—Soc la filla d'un barber i d'una bugadera que cantava com els àngels. D'aquí em ve el gust per la música, pel teatre i —fingint una veu greu, de dolenta de conte infantil— per tallar colls.

La Leonor riu amb una alegria que sap que pot abatre qualsevol indici d'enuig d'en Cándido.

—L'última vegada, el teu pare era hostaler i la teva mare s'havia mort durant el part.

—Avui m'agrada més ser la filla del barber i de la bugadera cantant.

En Cándido capta un deix de tristesa en la Leonor, que, incòmoda pel desmentiment, ha parat de riure. S'abraça a si mateixa, protegint-se d'un corrent d'aire fred que porta l'albada. Potser aquest misteri que és la mateixa Leonor és el que va atrapar en Cándido des del primer dia, no només la seva bellesa. Se sent un estrèpit llunyà que reverbera a la ciutat, un tro, pensa ella, l'avís d'una tempesta.

—M'encantaria que algun dia m'acompanyés a fer un volt pels Campos Elíseos —murmura ell a la seva esquena—, així podria gaudir de la seva companyia a la llum del dia.

La Pili s'agafa de bracet a la Leonor quan abandonen el Grand Hôtel de Paris. La borratxera amb prou feines li permet aguantar-se dreta, i tampoc posa cap trava als seus pensaments.

—I després vols que no diguin que les *suripantes* som unes fresques. Mira què estàs fent amb el pobre Serra. Tornarà a Cuba amb les butxaques plenes de teranyines i ni un petó de record.

—És un avi, Pili, no li penso fer cap petó. A més, per què hem de complicar les coses? Ens ho passem bé, no? Doncs d'això es tracta. Felicitat i rialles, tal com diu l'Arderius.

Uns cavalls entren al galop pel carrer Mayor. Tan bon

punt es giren, sorpreses per l'estrèpit, veuen com els guàrdies civils descarreguen les escopetes contra una colla de gent que s'arremolinava a la Puerta del Sol. La sang d'alguns tenyeix l'aire mentre els crits i l'aldarull d'altres que treuen mobles vells de no se sap on, amuntegant-los com una barricada per resguardar-se, es barregen amb aquells trons que ha sentit abans des del balcó, que es repeteixen, i que ara s'adona que no avisaven d'una tempesta, sinó que eren trets de canons i el que anunciaven era una batalla campal.